

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу ШЕРЕШКОВОЇ Інги Ігорівни «Особливості психологічного самозахисту військовослужбовців Збройних Сил України від негативного впливу медіаперцептивної комунікації», представленої до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 Психологія галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

У нових обставинах повномасштабної війни РФ проти України інформація використовується як найпотужніша зброя. Нажаль, ця зброя в першу чергу направлена на військовослужбовців Збройних Сил України, як на супротивника у цій війні.

За таких умов постійного та бурхливого перенаповнення інформаційного простору, застосування технологій маніпулятивного впливу сучасний військовослужбовець повинен вміти перевіряти інформацію на достовірність, аналізувати її через призму критичного мислення, контролювати власний емоційний стан та не допускати поширення маніпулятивного, пропагандистського та іншого негативного прояву контенту на більші аудиторії.

Зазначені вище аспекти утворюють загальне проблемне поле дисертаційного дослідження Інги Шерешкової й виступають вагомим аргументом щодо його наукової актуальності та практично-прикладної спрямованості.

Виконання дисертації в межах науково-дослідної роботи «Удосконалення системи попередження негативних наслідків впливу мас-медіа на морально-психологічний стан особового складу Збройних Сил України» (шифр «МЕДІА») також засвідчує зацікавленість відповідних структурних підрозділів Міністерства оборони України в таких розробках.

Об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження дисертанта є логічно узгодженими. Вибір застосованих методів і методик дослідження забезпечує досягнення мети й реалізацію поставлених завдань. Дисертаційне дослідження

відрізняється достатнім рівнем теоретичного аналізу, самостійністю наукового пошуку, творчим підходом до вирішення наукових проблем.

У першому розділі дисертації «Теоретико-методологічний аналіз досліджень психологічного самозахисту людини від негативного впливу медіаперцептивної комунікації» проведено теоретичний аналіз наукових поглядів на проблематику психологічного самозахисту від негативного інформаційного впливу в психологічній науці та міждисциплінарних підходах, розкрито психологічну природу зміст і структуру феномена психологічного самозахисту від негативного інформаційного впливу включно медіаперцептивної комунікації та досліджено сутність психологічного самозахисту обумовленого негативним впливом медіаперцептивної комунікації. Наслідком теоретичного дослідження порушеної проблеми стало обрання методологічних підходів дослідження психологічного самозахисту військовослужбовців Збройних Сил України від негативного впливу медіаперцептивної комунікації та встановлення компонентного складу досліджуваного психологічного феномену.

У другому розділі «Емпіричне дослідження особливостей психологічного самозахисту військовослужбовців Збройних Сил України від негативного впливу медіаперцептивної комунікації» дисертант вдало обрала сукупність взаємопов'язаних дослідних методик, що повною мірою відповідають предмету й об'єкту дослідження.

Авторка дисертації на підставі теоретичного аналізу та сформованої моделі дослідження визначає програму емпіричної частини роботи, викладає організаційні засади та процедуру дослідження, описує методичний інструментарій і контингент досліджуваних осіб.

Успішно дібраний комплекс дослідних методів та діагностичного інструментарію дали змогу Інзі Шерешковій успішно провести експериментальне дослідження. Отримані автором дані є достатньо інформативними, об'єктивними та новими, базуються на логічно обґрунтованих завданнях і методах дослідження. Значну частину розділу присвячено

кількісному та якісному аналізу отриманих емпіричних результатів експериментального дослідження. Наукові дані, отримані шляхом застосування непараметричних методів забезпечили високий рівень статистично значущих показників. Отримані емпіричні дані дали змогу виокремити особливості вияву психологічного самозахисту від негативного впливу медіаперцептивної комунікації як системної комплексної динамічної властивості особистості, детермінуються військово-професійною діяльністю та індивідуальними психологічними якостями.

Цікавою, на наш погляд, є авторська анкета самооцінювання рівня розвитку психологічного самозахисту від негативного впливу медіаперцептивної комунікації, яка дозволяє вивчити не лише психологічні індивідуально-типологічні якості особистості, а й знання, уміння, навички щодо споживання інформації та загроз, які чатують на військовослужбовців у інформаційному просторі. Дисертантом здійснений кореляційний аналіз між структурними компонентами анкети та показниками, отриманими за психологічними методиками.

Третій розділ роботи “Обґрунтування та експериментальна перевірка результативності програми розвитку психологічного самозахисту військовослужбовців Збройних Сил України від негативного впливу медіаперцептивної комунікації” є вагомим як за обсягом, так і за суттю.

З метою виокремлення істотних характеристик психологічного конструкту, аналізу його основних параметрів та визначення розвивальної стратегії дисертанткою було розроблено структурно-функціональну модель розвитку психологічного самозахисту військовослужбовців Збройних Сил України від негативного впливу медіаперцептивної комунікації, яка містить п'ять логічно взаємопов'язаних блоки та визначає логічну розвивальну стратегію.

Особливої уваги, на наш погляд заслуговує розроблена, обґрунтована та верифікована Інгою Шерешковою програма розвитку психологічного самозахисту військовослужбовців Збройних Сил України від негативного

впливу медіаперцептивної комунікації «Слово – теж зброя!», яка була реалізована у формі тренінгу. Всі запропоновані автором у програмі заняття та вправи є достатньо продуманими та специфічними щодо розвитку компонентів психологічного самозахисту військовослужбовців Збройних Сил України від негативного впливу медіаперцептивної комунікації.

На основі застосування непараметричного U-критерію Манна-Уїтні до результатів, отриманих у ході експерименту, позитивної динаміки і статистично значущих змін в показниках авторка стверджує, що розроблена програма тренінгу «Слово теж зброя!» є ефективним засобом розвитку психологічного самозахисту військовослужбовців від негативного впливу медіаперцептивної комунікації.

Методологічне і теоретичне обґрунтування основних положень роботи забезпечили достовірність результатів досліджень та основних висновків, які базуються на достатній репрезентативній вибірці учасників експерименту, відповідній математичній обробці даних. Отримані автором дані є достатньо інформативними, об'єктивними та новими, базуються на логічно обґрунтованих завданнях і методах дослідження.

Отримані в дисертації наукові здобутки можуть бути ефективно використані на практиці в Збройних силах України, зокрема, з метою реалізації завдань психологічного забезпечення щодо протидії негативним інформаційним впливам на військовослужбовців Збройних Сил України всіх категорій; для розвитку системи внутрішніх комунікацій військових частин і підрозділів Збройних Сил України та у впровадженні в освітній процес закладів вищої військової освіти наукових та освітніх програм.

Результати роботи апробовано на достатньому рівні – у 22 наукових публікаціях у виданнях, затверджених МОН України як фахові у галузі психології категорії Б та у ході міжнародних і всеукраїнських наукових та науково-практичних зібрань.

Загальні висновки є логічними. У них в узагальненому вигляді наведено основні здобутки дисертанта, відображено зміст роботи і висвітлено головні результати дисертаційного дослідження.

Отже, здійснений на високому рівні теоретичний аналіз проблеми, застосування адекватних стосовно поставлених завдань методів дослідження та обробки даних, залучення репрезентативної вибірки, належний аналіз та узагальнення отриманих емпіричних результатів, свідчать про гарний рівень оволодіння здобувачкою методологією наукової діяльності та високий науковий рівень дисертаційної роботи. Поставлені в роботі наукові завдання є повністю виконаними.

Разом з тим, до дисертаційної роботи можна висловити певні зауваження та побажання дискусійного характеру:

1. Теоретична частина роботи потребує дещо ширшого аналізу зарубіжного досвіду вивчення психологічного самозахисту від негативного впливу медіаперцептивної комунікації загалом, у тому числі особливостей психологічного самозахисту саме військовослужбовців.

2. На наш погляд, суттєво б збагатило дослідження більш широкий розгляд видів інформаційно-психологічних впливів, наприклад використання нейролінгвістичного програмування та алгоритмів штучного інтелекту.

3. Текст головного – третього розділу надто перевантажений кількісним аналізом отриманих даних, таблицями і графіками, можливо було б доцільніше більшість з них перенести в додатки.

Однак, висловлені зауваження та побажання не знижують достовірність та наукову цінність викладених в дисертації наукових результатів. Вони цілком можуть бути враховані у подальших наукових пошуках.

Висновок:

Аналіз дисертаційної роботи «Особливості психологічного самозахисту військовослужбовців Збройних Сил України від негативного впливу медіаперцептивної комунікації» дає підстави для висновку про те, що ця робота є самостійним, завершеним дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне

і практичне значення для галузі військової психології та Збройних Сил України, вирішуючи вкрай актуальне науково-практичне завдання. Вважаємо, що дисертація заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44; зі змінами від 21.03.2022 р.), а її автор Інга Шерешкова заслуговує здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 «Психологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Рецензент:

доктор психологічних наук, професор
працівник Збройних Сил України

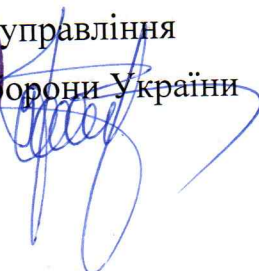

Віктор АЛЕЩЕНКО

«16» січня 2024 року

Підпис працівника Збройних Сил України Віктора АЛЕЩЕНКА засвідчую:

Тимчасово виконуючий обов'язки
начальника адміністративного управління
Національного університету оборони України
полковник

Андрій УШАКОВ

«16» січня 2024 року